

**„ტრიუმფის შემოდგომა“: კონფედერაციის
მთავარი დამრტყმელი ძალა, ტენესის არმია
1862-1864 წლებში**
**“Autumn of Glory”: Principal Confederate Army of
Tennessee (1862-1864)**

მიხეილ ბარნოვი
Mikheil Barnovi

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი
Ivane Javakhishvili Tbilisi State University
ჰუმანიტაჲლ მეცნიეჲებათა ფაკულტეტი
Faculty of Humanities

საკვანძო სიტყვები: კონფედერაცია, ტენესის არმია, დასავლეთის
თეატრი, ბრექსტონ ბრეგი, ფორტ ჰენრი, ფორტ დონელსონი.
Keywords: the Confederacy, Western Theatre, the Army of Tennessee,
Braxton Bragg, Fort Henry, Fort Donelson.

ტენესის არმია იყო კონფედერაციის შეიარაღებული ძალების მთავარი არმია და დამრტყმელი ძალა სამოქალაქო ომის დასავლეთ თეატრში, აპალაჩის მთებიდან მდინარე მისისიპის ხეობამდე. იგი მოქმედებდა 1862 წლიდან 1865 წლამდე. მიუხედავად იმისა, რომ ტენესის არმია მრავალრიცხოვან საომარ მოქმედებებში იყო ჩართული და არაერთ ბრძოლაში მონაწილეობდა, მან მხოლოდ რამდენჯერმე გაიმარჯვა და უმრავლეს შემთხვევაში მან ვერ მიაღწია სტრატეგიული მასშტაბის მიზნებს. ტენესის არმიის მთავარი ფუნქცია იყო: 1. არ დაეშვა ფედერალური არმიის მიერ კონფედერაციის თავდაცვითი ხაზის გარღვევა ტენესის ჩრდილო-დასავლეთში; 2. დაეცვა კენტუკისთან მოსაზღვრე რეგიონში არსებული ფორტები ქამბერლენდისა და ტენესის ხეობებზე კონტროლის შენარჩუნების მიზნით.

ტენესის არმია ჩამოყალიბდა 1862 წლის 20 ნოემბერს, გენერალ ბრეგსტონ ბრეგის (1817-1876) მისისიპის არმიისა და გენერალ ედმუნდ კირბი სმიტის კენტუკის არმიების გაერთიანების გზით. რამდენიმე რეორგანიზაციისა და მეთაურების ცვლილების შემდეგ ომის დასკვნით ეტაპზე ტენესის არმიას გენერალი ჯოზეფ ჯონსტონი (1807-1891) სარდლობდა. არმიამ შეწყვიტა წინააღმდეგობა ჩრდილოეთ კაროლინაში 1865 წლის 18 აპრილს, რითაც სამოქალაქო ომის ძირითადი ბრძოლები დასრულდა.

საომარ მოქმედებებში ჩაბმის პირველივე დღიდან ტენესის არმია დასავლეთში კონფედერაციის თავდაცვის ხერხემალს წარმოადგენდა. სამოქალაქო ომის ადრეულ ეტაპზე ტენესის არმია კონფედერაციის ჩრდილოეთ საზღვრებს იცავდა კენტუკისა და ტენესის შტატების მოსაზღვრე რეგიონში. 1862 წლის თებერვალში ფორტ ჰენრისა და ფორტ დონელსონის დაცემის შემდეგ, არმიამ უკან დაიხია და ველარასოდეს შეძლო დაკარგული პოზიციების დაბრუნება და ინიციატივის ხელში აღება.

ტენესის არმიის წარუმატებლობას სამოქალაქო ომის ისტორიკოსები რამდენიმე გარემოებით ხსნიან. ტენესის არმია უპირისპირდებოდა ფედერალური არმიის ყველაზე ნიჭიერ და ქმედობაუნარიან გენერლებს, მათ შორის იყო იულისის გრანტი (1822-1885). გარდა ამისა, ტენესის არმია მუდმივად განიცდიდა სარდლობასთან, მომარაგებასა და ლოგისტიკასთან დაკავშირებულ პრობლემებს.

მიუხედავად არაერთი მცდელობისა და არმიის მეთაურების რამდენჯერმე ცვლილებისა, ტენესის არმიამ ვერ შეძლო მის წინაშე მდგარი ოპერაციული ამოცანების გადაწყვეტა. არაერთი წამყვანი ისტორიკოსის აზრით, ტენესის არმიის მიერ განცდილი დამარცხებების სერია კონფედერაციის დამარცხების მთავარი მიზეზი გახდა.

სრული ფიასკოს მიუხედავად, ტენესის არმიამ ბოლომდე შეინარჩუნა აგრესიული, მებრძოლი, უდრეკი და დაუღალავი სამხედრო ფორმირების რეპუტაცია. საომარი მოქმედებების უმეტეს პერიოდში არმიას შეუფერებელი მეთაურები ჰყავდა და ის ადამიანური რესურსებისა და რეზერვის ქრონიკულ დეფიციტს განიცდიდა. მოცემული რეალობის გათვალისწინებით, კვლავინდებურად ინტერესსა და დისკუსიას იწვევს შეკითხვა: შეძლო თუ არა ტენესის არმიამ, როგორც კონფედერაციის მთავარმა დამრტყმელმა ძალამ, შთამბეჭდავი რეზულტატის მიღწევა?

Formed on November 20, 1862, by merging General Braxton Bragg's Army of Mississippi with General Edmund Kirby Smith's Army of Kentucky, the Army of Tennessee was the Confederacy's principal army in the Western Theatre. From the Appalachian Mountains to the Mississippi River, this force fought most of the major battles that took place in the region. After undergoing various reorganizations under different leaders, in the final phase of the war, the army of Tennessee was commanded by General Joseph E. Johnston (1807-1891). The army ceased its resistance in North Carolina on April 18, 1865, by which the main battles of the civil war came to an end.

Although the army fought in numerous military operations, it won only a few victories and in most cases failed to fulfill strategic scale objectives. In addition to facing some of the Union's most capable generals, the army was plagued by problems of command, supply, and logistics for the duration of the war. Historians have identified the string of defeats suffered by the Army of Tennessee as a primary cause of Confederate defeat in the war.

Despite multiple attempts and replacement of its commanders, the Army of Tennessee was unable to solve major operational tasks. Accord-

ding to leading Civil War historians, the series of defeats experienced by the Army of Tennessee was the main reason for the defeat of the Confederacy.

In the opening days of the war, the army defended the northern frontier of the Confederacy along the Tennessee-Kentucky border before retreating following the Federal capture of Fort Henry and Fort Donelson on the Tennessee and Cumberland Rivers in February 1862. After the fall of Fort Henry and Fort Donelson, the army was never able to regain the lost ground and seize the initiative.

Despite the complete fiasco, the Army of Tennessee maintained the reputation as an aggressive, combative, unshakable, resilient and tireless military formation to the end. During most of the hostilities, the army, usually outnumbered and led by inept commanders, was chronically short of reserves and resources. Given this fact, the question that continues to arouse interest and discussion is: Was the Army of Tennessee, as the main fighting force of the Confederacy, able to achieve an impressive result or not?